

Ako pretrage pokažu da imate rak, vaš doktor će vam predložiti kakvo liječenje će biti najbolje za vas. Ovaj informativni list objašnjava zajedničke postupke liječenja raka.

Postoji mnogo različitih vrsta raka. Postupak koji je najbolji za jednu vrstu raka ne mora neophodno biti najbolji postupak za drugu vrstu raka.

Pitajte doktora da vam objasni ono što ne razumijete. Sa sobom možete dovesti rođaka ili prijatelja kada doktor govori o vašem liječenju. Ono što doktor kaže možete zapisati ili pitati da razgovor snimate na traku. Ovo će vam pomoći da upamtite šta je doktor rekao.

Ukoliko vaš doktor ne govori vaš jezik i vaš engleski nije tečan, preporučuje se da na važnim sastancima o vašem liječenju koristite tumača. Pitajte vašeg doktora da ugovori tumača da prisustvuje vašem razgovoru.

Da biste odlučili o vašem liječenju trebate određeno vrijeme. Budite sigurni da razumijete sve što je uključeno. Pitajte doktora koliko vremena možete imati da se odlučite.

Osobe koje boluju od raka mogu imati jedan, dva ili više različitih postupaka liječenja - to zavisi od vrste raka kojeg imaju. U nekim slučajevima liječenje se ne preporučuje.

Neki osobe odlučuju da se ne žele liječiti. Osobe imaju pravo da odbiju medicinsko liječenje. One pažljivo trebaju razgovarati sa svojim doktorima o svojoj odluci i biti sigurne da razumiju kako će se rak razvijati ako se ne liječe.

Pitanja za vašeg doktora o liječenju:

- Zašto preporučujete ovaj tretman?
- Kakve su nus-pojava?
- Poslije tretmana koliko dugo trebam čekati da se vratim nazad na posao. Kada najbrže mogu nastaviti sa svojim normalnim aktivnostima?
- Kada ću znati da li je tretman uspješan?
- Da li postoji nešto što bih trebao uraditi prije, za vrijeme ili poslije tretmana?
- Gdje ću imati tretman?
- Koliko to košta? Da li je u potpunosti pokriveno sa Medicare-om/mojim privatnim zdravstvenim osiguranjem?
- Ako se odlučim da želim mišljenje drugog doktora da li mi možete preporučiti nekoga?

Operacija

Operacija može otkloniti dio ili cijeli rak. Neke operacije su manje, kao isječak malog raka kože ili biopsija. Druge operacije su veće, kao kada se iz organa tijela otklanja rak.

Operacijom se također može nadograditi dio tijela ili zamijeniti dio tijela (naprimjer, dovođenje dojke u prvobitni izgled poslije operacije dojke).

Osoba, obično dobije osnovni anestetik prije operacije. Osnovni anestetik uspava osobu koja ne osjeća bol sve do onda kada anestetik ne prestane djelovati. Ponekad se osobe osjećaju bolesnim kada se probude poslije anestezije. Doktori i medicinske sestre im mogu dati lijekove da se osoba ne osjeća bolesnom.

Operacija različito utiče na svaku osobu. Neke osobe se oporave nakon nekoliko dana. Nekim osobama koje su imali veće operacije potrebno je nekoliko sedmica ili mjeseci da se ponovo osjećaju normalno.

Ako imate operaciju, vaša medicinska sestra ili doktor će vam objasniti kako da se brinete o svom tijelu za vrijeme oporavka. Oporavak može uticati na šta možete jesti ili koliko vježbi možete raditi.

Ukoliko niste sigurni šta da radite, pitajte svoga doktora ili medicinsku sestru.

Normalno je da osjećate neku bol poslije operacije. Budite sigurni da ste pitali za lijekove koji ublažavaju bol onda kada ih trebate.

Operacija može biti prvi tretman za rak. Poslije toga osoba može imati hemoterapiju i/ili radioterapiju.

Pitanja za vašeg doktora o operaciji:

- Da li će me boljeti kada se poslije anestezije probudim?
- Da li ću moći da jedem i da ustanem iz kreveta kada se probudim poslije operacije?
- Da li ću imati cjevčice u svom tijelu? Gdje i zašto će one služiti?
- Kako si mogu pomoći da se osjećam bolje poslije operacije?
- Koji drugi tretman ću trebati?

► Bosnian

Treating cancer

Informativna linija o raku

- **Bosanski**
(03) 9209 0169
- **Engleski**
13 11 20

1 Rathdowne Street
Carlton Vic 3053
Australia
Telephone: 61 (0)3 9635 5000
Facsimile: 61 (0)3 9635 5270
enquiries@cancervic.org.au
www.cancervic.org.au

Hemoterapija

Hemoterapija za rak je lijek koji može ubiti ćelije raka sa najmanje moguće štete za normalne ćelije. Hemoterapija zaustavlja ćelije da se razmnožavaju.

Hemoterapija je ponekad prvi tretman za rak. Međutim, hemoterapiju osoba obično ima poslije drugih tretmana. Hemoterapija može pomoći da se unište ćelije raka koje su pobjegle operaciji ili radioterapiji.

Neke osobe trebaju ići na hemoterapiju za vrijeme dok ostaju u bolnici. Drugi ljudi mogu posjetiti bolnicu na nekoliko sati dok imaju hemoterapiju. Ponekad se hemoterapija može davati i kod kuće.

Osoba obično ima hemoterapiju nekoliko sati za nekoliko dana, nakon čega slijedi odmor u trajanju od dvije do tri sedmice. Osoba obično ima nekoliko faza tretmana za nekoliko mjeseci.

Hemoterapija se obično daje injekcijom u venu. Neke osobe imaju cjevčicu ugrađenu ispod njihove kože koja im pomaže da imaju regularnu hemoterapiju u venu. Ovo štiti od prevelikog oštećenja vena. Cjevčica ostaje sve dok se kurs hemoterapije ne završi.

Hemoterapija se također može uzimati u tabletama, injekcijom u mišić ili kao krema na kožu.

Hemoterapija može uzrokovati prolazne nus-pojave. Može uzrokovati povraćanje, mučninu i gubitak kose sa glave i dlaka sa tijela. Lijek može pomoći u slučaju mučnine i povraćanja. Kosa koja je izgubljena za vrijeme hemoterapije, ponovo počinje rasti nekoliko mjeseci poslije završetka tretmana.

Hemoterapija također može uzrokovati nus-pojave na duže vrijeme. Može uticati na plodnost osobe, na primjer, vaše menstruacije mogu prestati na određeno vrijeme ili zauvijek. Ako planirate imati djecu, ali trebate imati hemoterapiju, pitajte svoga doktora šta možete učiniti. Naprimjer, muškarci mogu biti u stanju da svoju spermiju pohrane u kliniku ili bolnicu.

Pitanja za vašeg doktora u vezi hemoterapije:

- Koliko dugo će tretman trajati?
- Koje nus-pojave bih najčešće mogao imati?
- Da li od tretmana postoje dugoročne posljedice?
- Šta mogu preduzeti da se brinem o sebi za vrijeme dok imam hemoterapiju?

Radioterapija

Radioterapija je tretman koji koristi radijaciju. Radijacija je vrsta energije. Ona može zaustaviti ćelije raka da se razmnožavaju. Radioterapija također može uticati na normalne ćelije ali se one mogu oporaviti.

Radioterapija se može davati na dva načina: ili iz vana ili iz tijela. Iz vana, radijacija se usmjerava sa mašine na rak i tkivo oko njega. Iznutra, radioaktivni materijal se postavi u tijelo, na ili pored raka. (Ako muškarci imaju ovu vrstu radioterapije za rak prostate, preporučuje im se da koriste kondom za vrijeme seksualnog čina za prve dvije sedmice od kako su kapsule ugrađene. Oni bi o ovom trebali porazgovarati sa svojim doktorom). Radioterapija ne pravi čovjeka radioaktivnim i tretmani ne nanose bol. Radijacija nije vruća.

Neki ljudi trebaju samo jedan tretman, drugi trebaju nekoliko. Svaki tretman traje nekoliko minuta ali planirajte više vremena za vašu posjetu. Broj dana koliko osoba treba da ima tretman može varirati. Vaš doktor će odlučiti koliko tretmana odgovara vama.

Neke osobe imaju nus-pojave od radioterapije. One uključuju umor, crvenilo kože ili osjećaj topline, mučninu, povraćanje i proljev. Neke osobe nemaju nus-pojave.

Pitanja za vašeg doktora o radioterapiji:

- Koliko dugo će moj tretman trajati?
- Koje nus-pojave bih mogao imati?
- Da li od tretmana postoje dugotrajne posljedice?
- Kako mogu da se brinem o sebi za vrijeme dok imam radioterapiju?

► Bosnian

Treating cancer

Informativna linija o raku

- **Bosanski**
(03) 9209 0169
- **Engleski**
13 11 20

1 Rathdowne Street
Carlton Vic 3053
Australia
Telephone: 61 (0)3 9635 5000
Facsimile: 61 (0)3 9635 5270
enquiries@cancervic.org.au
www.cancervic.org.au

January 2004

Imunoterapija

Sistem imuniteta je mreža ćelija i organa koji brani tijelo protiv infekcija i oboljenja. On može reći razliku između normalne i ćelije raka. Imunoterapija koristi lijekove koji stimuliraju sistem imuniteta da radi u borbi protiv raka.

Osobe imaju imunoterapiju kroz usta ili injekcijom u venu ili ispod kože.

Imunoterapija može uzrokovati nus-pojave, najčešće kao gripu. Osobe mogu dobiti groznicu, znoj, umor, glavobolju, bol u mišićima, mučninu, povraćanje i proljev.

Pitanja za vašeg doktora o imunoterapiji:

- Kako ću se osjećati za vrijeme dok imam imunoterapiju?
- Da li trebam preduzeti ikakve posebne mjere opreza za vrijeme dok imam tretman?

Hormonska terapija

Neke vrste raka (kao rak prostate i neki rakovi dojke) zavise od hormona za rast koje proizvodi tijelo. Tretman može zaustaviti tijelo da proizvodi ove hormone. Osobe mogu biti liječene lijekovima ili mogu imati operaciju da uklone organ koji proizvodi hormone. Tretman ovisi od vrste raka koji osoba ima.

Nus-pojave hormonske terapije mogu uključivati povećanje apetita, održavanje težnosti i povećanje težine. Negativno djelovanje se ponekad također može odraziti na ljudsko raspoloženje ili želju za seksom.

► *Bosnian*

Treating cancer

Informativna linija o raku

- **Bosanski**
(03) 9209 0169
- **Engleski**
13 11 20

1 Rathdowne Street
Carlton Vic 3053
Australia
Telephone: 61 (0)3 9635 5000
Facsimile: 61 (0)3 9635 5270
enquiries@cancervic.org.au
www.cancervic.org.au

January 2004